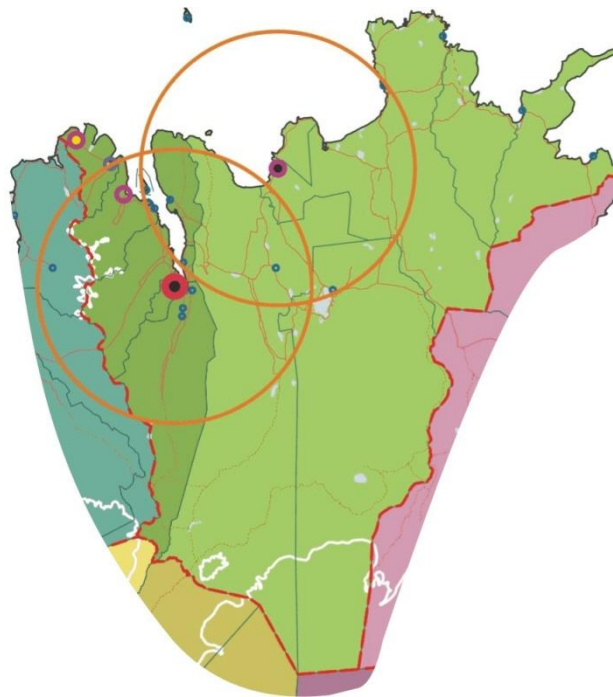

Sóknaráætlun Norðurlands eystra

STÖÐUGREINING 2012

Lokadrög
12.12.12

Byggðastofnun

Sóknaráætlun Norðurlands eystra

Upphafsstaða á Norðurlandi eystra

Efnisyfirlit:

1. Norðurland eystra, staðhættir og sérstaða	4
1.1 Sérstaða	4
1.2 Helstu byggðakjarnar og byggðarlög. Byggðarþéttleiki	5
1.3 Íbúar. Mannfjöldaþróun sl. 15 ár	7
1.4 Helstu þéttbýlisstaðir og íbúafjöldi	8
2. Menntun	10
2.1 Skipting íbúa eftir menntun	10
2.2 Háskólar, framhaldsskólar og símenntunarmiðstöðvar	10
2.3 Starfajöldi þekkingarsetra	11
3. Efnahagsþróun	12
3.1 Tekjur	12
3.2 Atvinnuleysi, atvinnuþátttaka	13
3.3 Nýskráning fyrirtækja, hlutfallsskipting framleiðslu og hagvöxtur	14
4. Samgöngur	16
4.1 Vegir, hafnir, flugvellir	16
4.2 Almenningsamgöngur	17
4.3 Fjarlægðir milli helstu þéttbýlisstaða	17
5. Opinber þjónusta	19
5.1 Sjúkrahús og heilsugæsla	19
5.2 Löggæsla og sýslumaður	19
6. Önnur þjónusta	20
6.1 Verslun	20

1. Norðurland eystra, staðhættir og sérkenni

1.1 Sérstaða

Svæðið. Landfræðileg afmörkun, lýsing staðhátta: Sérstaða: menning og félagsauður, náttúra og auðlindir.

Svæði sóknaráætlunar Norðurlands eystra nær yfir 22.735 km², þar af eru 5.663 km² eða aðeins 24,9% undir 200 m.y.s. Norðurland eystra afmarkast á Tröllaskaga að vestan af hreppamörkum sveitarfélaga í Skagafirði og að sunnan, á miðhálandinu, af hreppamörkum sveitarfélaga á Suðurlandi og Austurlandi.

Svæðið er samfallandi með starfssvæði samtaka sveitarfélaga á Norðurlandi eystra, Eyþings, með aðild allra 13 sveitarfélaga með 29.018 íbúa 1. janúar 2012. Af þeim bjuggu 17.701 íbúi eða 61% á Akureyri sem er langfjölmennasti þéttbýlisstaður utan höfuðborgarsvæðisins.

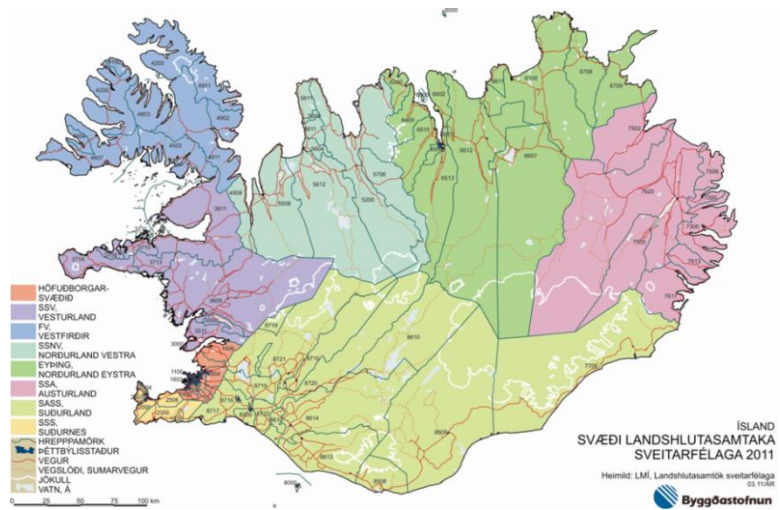
Norðurland eystra er fjölbreytt að náttúruferi og landslagi til sjávar, sveita og óbyggðum á þeim hluta miðhálandis Íslands sem er innan marka þess. Í landshlutanum eru náttúrusvæði með gildi á heimsvísu og Mývatnssveit hefur langa hefð í þjónustu við ferðamenn úr öllum heimshlutum vegna sérstaks náttúruferis.

Landshlutinn er víðáttumikill, aðeins Suðurland er stærra að flatarmáli, og víða er að finna jarðhita, háhitasvæði og vatnsmiklar ár.

Friðlönd eru nokkur og skrá yfir vernduð svæði á Norðurlandi eystra og svæði á náttúruminjaskrá er að finna í stöðuskýrslu <http://www.forsaetisraduneyti.is/media/island/soknaraaetlanir-fyrir-svaedi/landshlutask-nordastur.pdf> sem unnin var fyrir þjóðfund á Norðurlandi eystra 2010. (20/20 Sóknaráætlun. Stöðuskýrsla Norðaustursvæðis. Töluleg samantekt. Febrúar 2010.) í skýrslunni er líka að finna yfirlit yfir auð- og orkulindir.

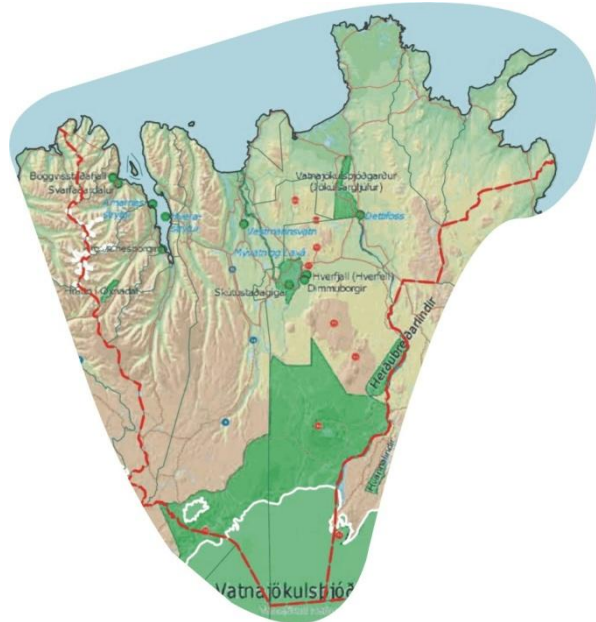
Með skýrslu verkefnisstjórnar Rammaáætlunar um vernd og nýtingu náttúrusvæða frá 2011 fylgja kort þar sem merkt eru inn verndar og nýtingarstaðir að tillögu verkefnisstjórnarinnar, www.idnadaraduneyti.is/media/Acrobat/Kort-ur-skyrslu.pdf. Víða á Norðurlandi eystra eru aðgengileg lághitasvæði og hitaveita er á flestum þéttbýlisstöðum nema austast í landshlutanum.

Mynd 1.1.1 Landshlutasamtök og sveitarfélög 2012

Mynd 1.1.2 Virkjanakostir og vernduð svæði 2011

Korthluti verkefnisstjórnar Rammaáætlunar um vernd og nýtingu náttúrusvæða 2011

1.2 Helstu byggðakjarnar og byggðarlög

Byggðarpéttleiki

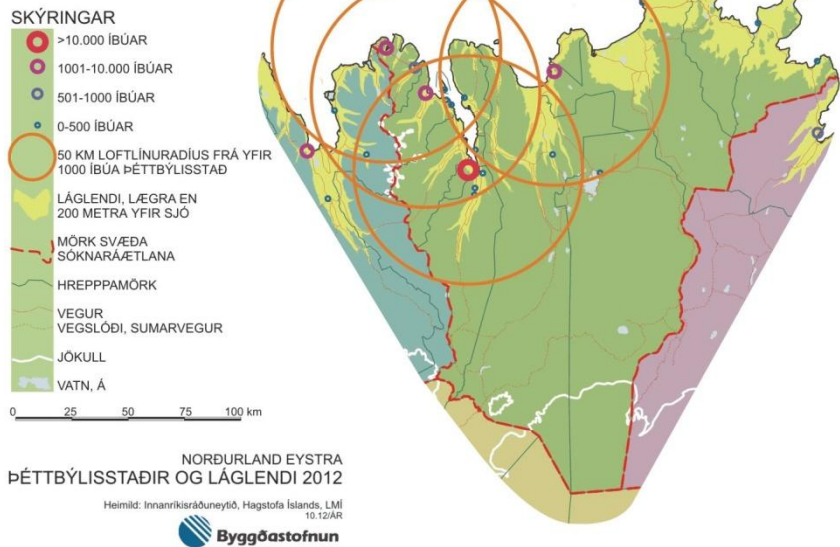
Norðurlandi eystra er skipt í tvennt á ýmsum sviðum þjónustu og stjórnsýslu, og sem byggist á gömlu sýslunum, Eyjafjarðasýslu og Þingeyjarsýslunum. T.d. skiptist landshlutinn í tvö starfssvæði atvinnu- þróunarfélaga sem sveitarfélögin eiga aðild að.

Aðstæður og byggðapróun í hafa verið með ólíkum

hætti í Eyjafirði og á austursvæði landshlutans, á Sléttu, Langanesi og Bakkafirði. Vegalengdir eru miklar og vetrarferðir milli byggða örðugar á stundum en veggöng milli Eyjafjarðar og Ólafsfjarðar og áfram til Siglufjarðar hafa bætt mjög samgöngur á vestursvæði landshlutans.

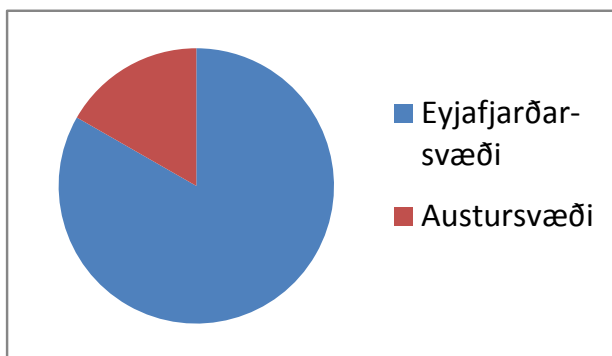
Eyjafjörður er þungamiðja svæðisins með Akureyri og nokkra þéttbýlisstaði beggja vegna fjarðar. Opinber þjónusta, fjármálastarfsemi og ferðatengd starfsemi eru mikilvægar í landshlutanum og útgerð er öflug miðað við landsmeðaltal sem og landbúnaður. Í tölum fyrir landshlutann vegur vestursvæði hans þungt, þar er stór hluti íbúanna, margir þéttbýlisstaðir og þar eru mörg störf í þjónustu, bæði á vegum ríkis, sveitarfélaga og fyrirtækja. Á austursvæðinu er landbúnaður veigameiri grein ásamt sjávarútvegi

Mynd 1.2.1

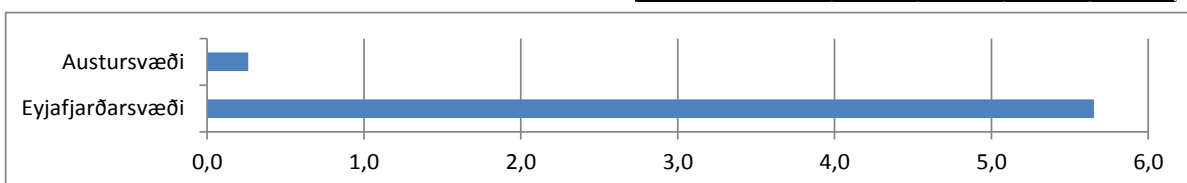
Mynd 1.2.2 Skipting mannfjöldans á Norðurlandi eystra 2012

Heimild: Hagstofa Íslands

Mynd 1.2.4 Íbúafjöldi á Norðurlandi eystra á ferkílómetra 2012

Heimild: Hagstofa Íslands, LMÍ

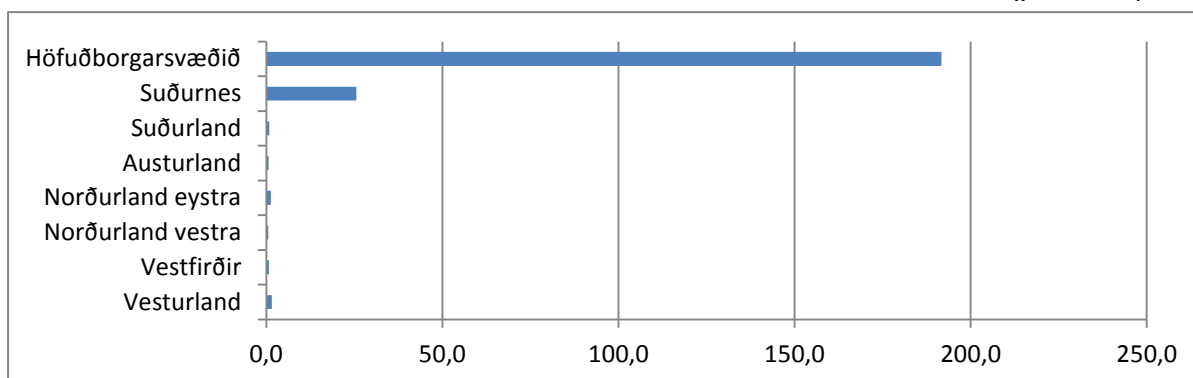
Mynd 1.2.3 Landstærð og íbúafjöldi sveitarfélaga og svæðishluta 2012

Heimild: Hagstofa Íslands og LMÍ

	fer- kílómetrar	karlar 11. 2012	konur 11. 2012	íbúar pr. km ²
Akureyrarkaupstaður	138	8.814	9.061	129,7
Fjallabyggð	365	1.038	997	5,6
Dalvíkurbyggð	595	993	907	3,2
Eyjafjarðarsveit	1.795	530	501	0,6
Hörgárbyggð	893	302	282	0,7
Svalbarðsstrandarhr	50	199	191	7,8
Grýtubakkaheiður	438	181	169	0,8
Eyjafjarðarsvæði	4.274	24.165		5,7
Norðurþing	3.755	1.446	1.438	0,8
Skútustaðahreppur	6.034	192	193	0,1
Tjörneshreppur	196	29	26	0,3
Þingeyjarsveit	6.005	472	443	0,2
Svalbarðshreppur	1.131	56	46	0,1
Langanesbyggð	1.340	271	241	0,4
Austursvæði	18.461	4.853		0,3
Norðurland eystra	22.735	29.018		1,3

Mynd 1.2.5 Íbúafjöldi landshluta á ferkílómetra 2012

Heimild: Hagstofa Íslands, LMÍ

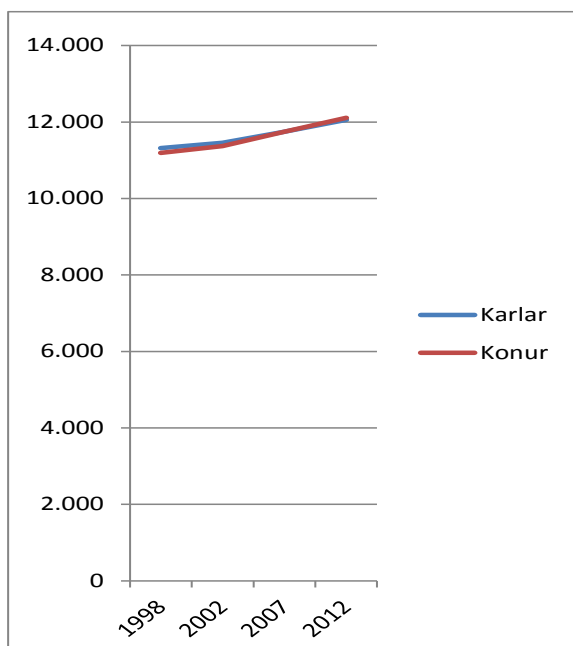

Aðstæður fólks, sókn eftir þjónustu, vinnu og verslun ráðast að nokkru af vegalengdum og ferðatíma. Sama má segja um forsendur til rekstrar fyrirtækja. Þannig hefur þéttleiki byggðar áhrif á búsetuskilyrði. Miðað við þetta byggð á höfuðborgarsvæðinu eru aðrir landshlutar strjálbýlir og á Norðurlandi eystra reiknast 1,3 íbúi á hvern ferkílómetra að meðaltali. Mun fleiri búa á hvern ferkílómetra á Eyjafjarðarsvæðinu en á austursvæðinu enda liggur aðeins fjórðungur svæðisins undir 200 m.y.s. Í því ljósi sýna tölur um þéttleika byggðar þá helst misskiptingu landrýmis milli sveitarfélaga í landshlutanum.

Íbúafjöldi svæða og þéttleiki byggðar eru kvarðar sem auðvelt er að fylgjast með. Þeir byggjast á mannfjöldatölum Hagstofu Íslands ár hvert og landstærðum sem Landmælingar Íslands hafa reiknað. Skipting íbúafjöldans eftir kynjum er kvarði sem er mikilvægur og aðgengilegur í gögnum Hagstofu Íslands og uppfærast þar á hverju ári.

Mynd 1.2.7 Íbúafjöldi á Eyjafjarðarsvæðinu 1998-2012

Heimild: Hagstofa Íslands

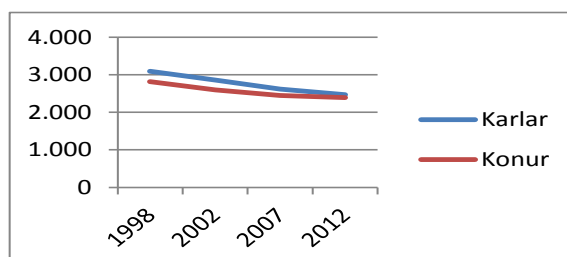
Mynd 1.2.6 Íbúafjöldi sveitarfélaga og svæða á Norðurlandi eystra 1998-2012

Heimild: Hagstofa Íslands

Sveitarfélag/Svæði	1998		2002		2007		2012	
	Karlur	Konur	Karlur	Konur	Karlur	Konur	Karlur	Konur
Akureyri	7.627	7.801	7.874	8.073	8.314	8.607	8.814	9.061
Fjallabyggð	1.392	1.339	1.320	1.222	1.197	1.083	1.038	997
Dalvíkurbyggð	1.091	991	1.047	965	1.000	958	993	907
Eyjafjarðarsveit	494	442	508	471	531	473	530	501
Hörgársveit	340	273	316	256	313	274	302	282
Svalbarðastr.hr.	185	157	190	185	199	182	199	191
Grýtubakkahr.	190	187	199	196	194	175	181	169
Eyjafjarsvæðið	11.319	11.190	11.454	11.368	11.748	11.752	12.057	12.108
Norðurþing	1.789	1.682	1.679	1.575	1.528	1.483	1.446	1.438
Skútustaðahr.	241	225	236	216	210	197	192	193
Tjörneshreppur	41	37	37	32	33	27	29	26
Þingeyjarsveit	596	536	536	475	506	451	472	443
Svalbarðshr.	68	53	62	58	57	49	56	46
Langanesbyggð	356	284	310	242	282	238	271	241
Austursvæðið	3.091	2.817	2.860	2.598	2.616	2.445	2.466	2.387
Samtals	28.417		28.280		28.561		29.018	

Mynd 1.2.8 Íbúafjöldi á austurhluta Norðurlands eystra 1998-2012

Heimild: Hagstofa Íslands

1.3 Íbúar. Mannfjöldapróun sl. 15 ár

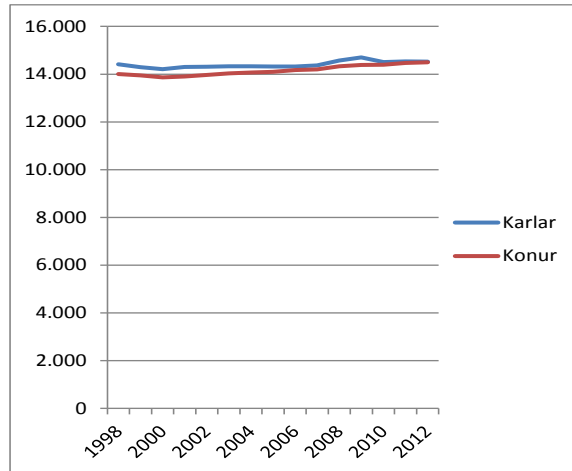
Íbúar. Mannfjöldapróun sl. 15 ár, kyn, aldur, ríkisfang
Kynjahlutfall

Þann 1. janúar 2012 bjuggu 29.018 manns á Norðurlandi eystra, þar af 25.276 í þéttbýli, eða 87,1%. Íbúum hafði þá fjölgað um 601 frá 1998 eða um 2,1%. Þá bjó um 86,4% íbúanna í þéttbýli. Hluttur Norðurlands eystra af þjóðinni hefur farið minnkandi á þessu tímabili. Eins og sést á línuritum hér að framan hefur íbúum fjölgað á Eyjafjarðarsvæðinu en fækkað á austursvæðinu og þá einkum á norðausturhorninu.

Fjöldi erlendra ríkisborgara síðustu ár helst nokkuð jafn í landshlutanum, milli 3 og 4% af íbúafjöldanum.

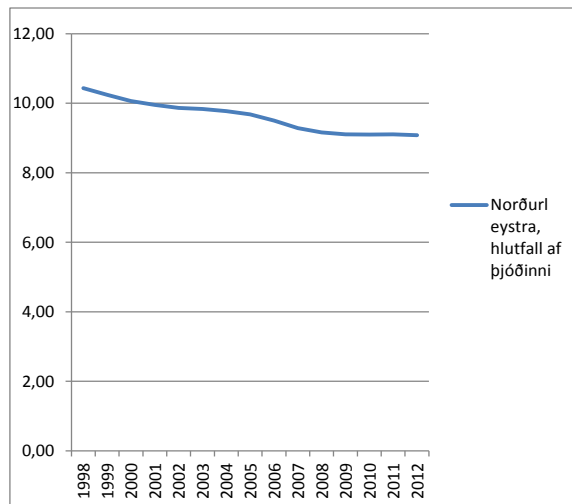
Mynd 1.3.1 Íbúafjöldi á Norðurlandi eystra 1998-2012

Heimild: Hagstofa Íslands

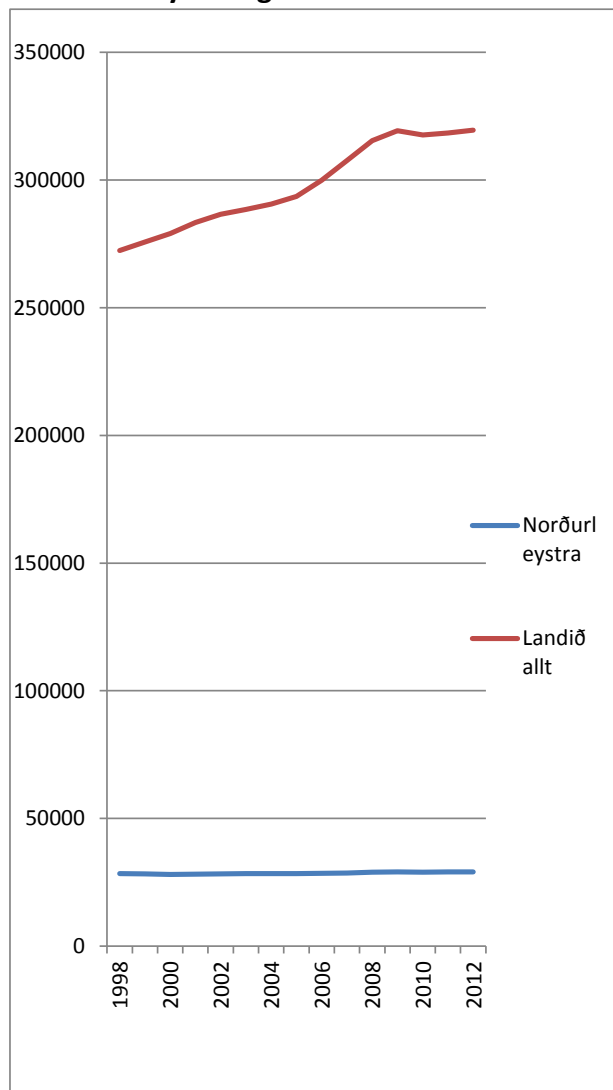

Mynd 1.3.3 Hlutfall íbúa Norðurlands eystra af þjóðinni allri 1998-2012

Heimild: Hagstofa Íslands

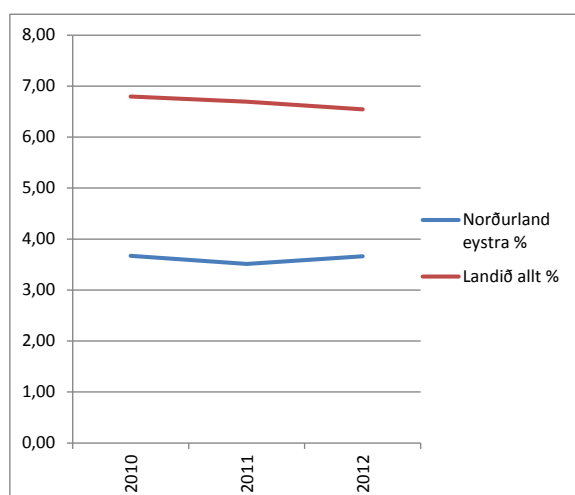

Mynd 1.3.2 Íbúafjöldi Norðurlands eystra og landsins alls 1998-2012

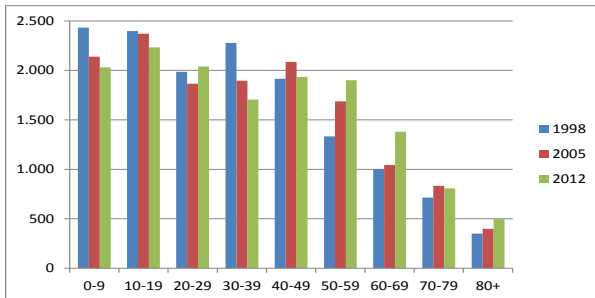
Mynd 1.3.4 Hlutfall erlendra ríkisborgara 2010-12

Heimild: Hagstofa Íslands

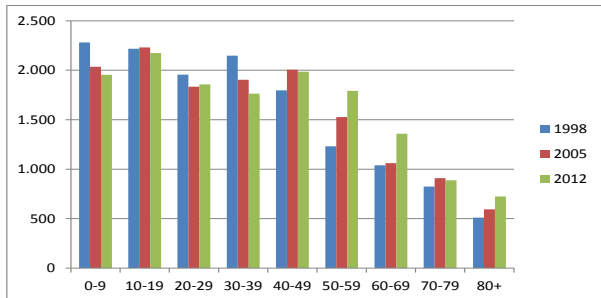
Mynd 1.3.6 Karlar, fjöldi eftir aldurhópum 1998, 2005 og 2012

Heimild: Hagstofa Íslands

Mynd 1.3.7 Konur, fjöldi eftir aldurhópum 1998, 2005 og 2012

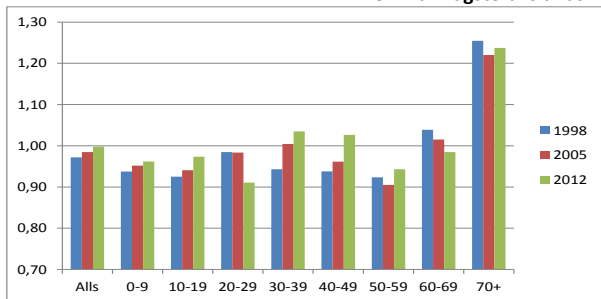
Heimild: Hagstofa Íslands

Íbúum á Norðurlandi eystra í öllum aldurhópum undir fertugu hefur fækkað heldur frá 1998 og aldurhóparnir yfir fimmtugu hafa stækkað. Þetta virðist vera svipuð tilhneiging en ekki eins sterk og gætir í öðrum landshlutum, nema á áhrifasvæði höfuðborgarinnar, að hinn virki aldurshópur í atvinnulífi og barneignum fer minnkandi, og það hefur verið túlkað sem merki um stöðnun. Fólki milli þrítugs og fertugs hefur fækkað mikið. Aldurshópurinn milli fertugs og fimmtugs hjá körlum er svipaður 1998 og 2012 og þessi aldurshópur kvenna hefur stækkað á tímabilinu. Kynjahallinn hefur sveiflast nokkuð á tímabilinu 1998-2012 en hlutur kvenna yfir sjötugu er stór en heldur minnkandi.

Mynd 1.3.8 Konur, fjöldi sem hlutfall af fjölda karla eftir aldurhópum 1998, 2005 og 2012

Heimild: Hagstofa Íslands

Skipting íbúa eftir kyni er mikilvægur kvarði því kynjahalli ber vott um stöðnun. Sama gildir um skiptingu eftir aldurhópum. Þessi skipting eftir kyni og aldri byggist á fólksfjöldatölum Hagstofu Íslands og uppfærast ár hvert.

Mannfjöldapróun síðustu ára er viðfangsefni í skýrslu Byggðastofnunar, des. 2010, Breytingar á íbúafjölda 2001-2010, www.byggdastofnun.is/static/files/Skyrslur/Mannfjoldi_2001-2010.pdf.

Aðstæður og þróun í á austursvæði Norðurlands eystra og í Fjallabyggð, með mikilli fækkun íbúa eru m.a. viðfangsefni í skýrslu Byggðastofnunar frá maí 2012, *Samfélag, atvinnulíf og íbúapróun í byggðarlögum með langvarandi fólksfækkun*,

www.byggdastofnun.is/static/files/Skyrslur/Samfelag/Samfelag_atvinnulif_og_ibuathroun_skyrslan_i_heild.pdf

1.4 Helstu þéttbýlisstaðir og íbúafjöldi

Á Norðurlandi eystra eru fjórir bæir með yfir eitt þúsund íbúa, Akureyri langstærst með 17.701 íbúa 1. janúar 2012, Siglufjörður með 1.203 íbúa, Dalvík með 1.367 íbúa og Húsavík með 2.232 íbúa. Ólafsfjörður með 799 íbúa er eini þéttbýlisstaðurinn með íbúatölu á milli 500 og 1000 íbúa en 11 staðir hafa milli 100 og 500 íbúa. Á þessu hálfá öðrum áratug, 1998-2012, hefur Akureyringum fjölgað 17,3% en íbúum annarra þéttbýlisstaða hefur fækkað eða fjöldi þeirra haldist svipaður á tímabilinu, Húsvíkingum hefur t.d. fækkað um 259 eða um 10,4%, úr 2.491 árið 1998 í 2.232 í ársbyrjun 2012.

Viðgangur bæjanna er mikilvægur fyrir þróun búsetuskilyrða á svæðinu og því er íbúafjöldi þeirra mikilvægur kvarði sem byggist á tölum Hagstofu Íslands fyrir hvert ár.

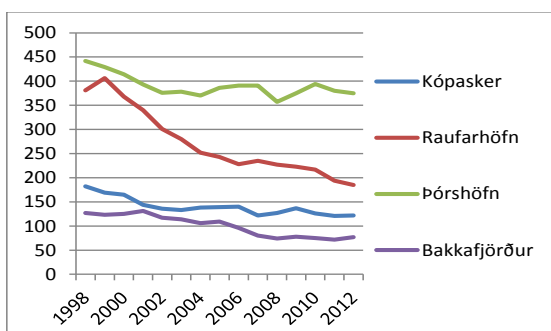
Mynd 1.4.1 Þéttbýlisstaðir og íbúafjöldi 2011-2012

Heimild: Hagstofa Íslands

	2011			2012		
	Alls	Karlar	Konur	Alls	Karlar	Konur
Grímsey	76	40	36	76	40	36
Siglu fjörður	1.192	605	587	1.203	604	599
Ólafsfjörður	802	413	389	799	418	381
Dalvík	1.412	719	693	1.367	708	659
Hrísey	177	88	89	165	84	81
Litli-Árskógssandur	128	66	62	127	66	61
Hauganes	124	67	57	118	59	59
Akureyri og nágr.	17.559	8.669	8.890	17.701	8.725	8.976
Kristnes	52	24	28	56	24	32
Hrafnagil	258	127	131	259	124	135
Brúna hlíð í Eyja firði	74	40	34	64	36	28
Svalbarðseyri	260	135	125	250	127	123
Grenivík	256	129	127	272	137	135
Laugar	115	66	49	118	67	51
Húsavík	2.234	1.095	1.139	2.232	1.095	1.137
Reykjahlíð	161	81	80	160	81	79
Kópasker	121	63	58	122	66	56
Raufarhöfn	194	104	90	185	100	85
Þórshöfn	373	191	182	375	195	180
Bakkafjörður	72	42	30	77	44	33
Samtals	25.640	12.764	12.876	25.726	12.800	12.926

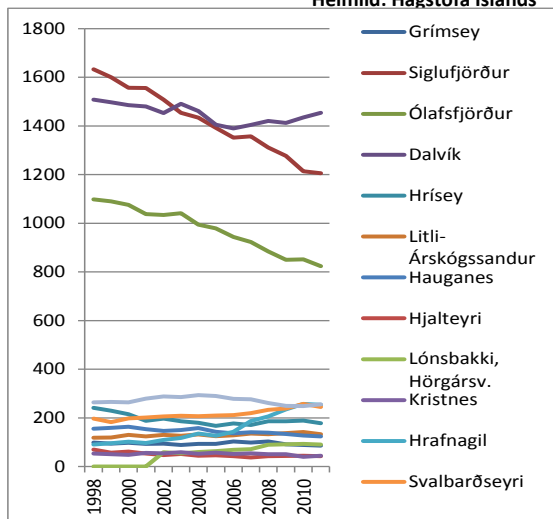
Mynd 1.4.3 Þróun íbúafjöldans í þéttbýli á norðausturhorninu 1998-2011

Heimild: Hagstofa Íslands

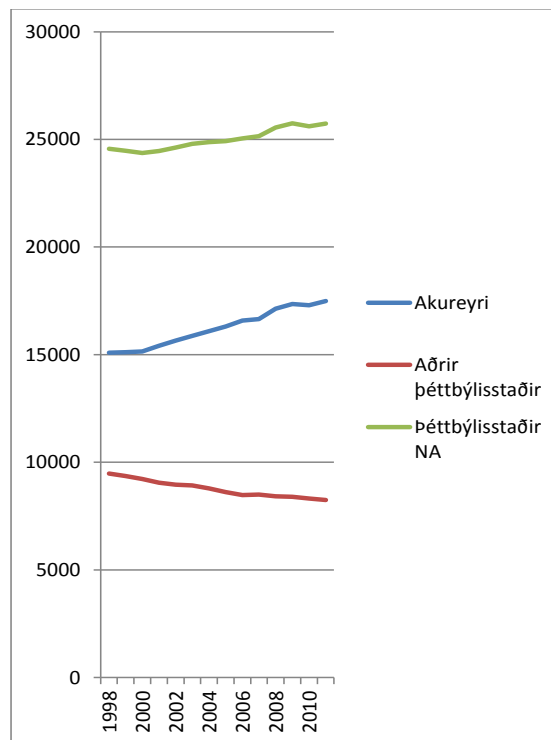
Mynd 1.4.5 Þróun íbúafjöldans í þéttbýli á Eyjafjarðarsvæðinu 1998-2011

Heimild: Hagstofa Íslands

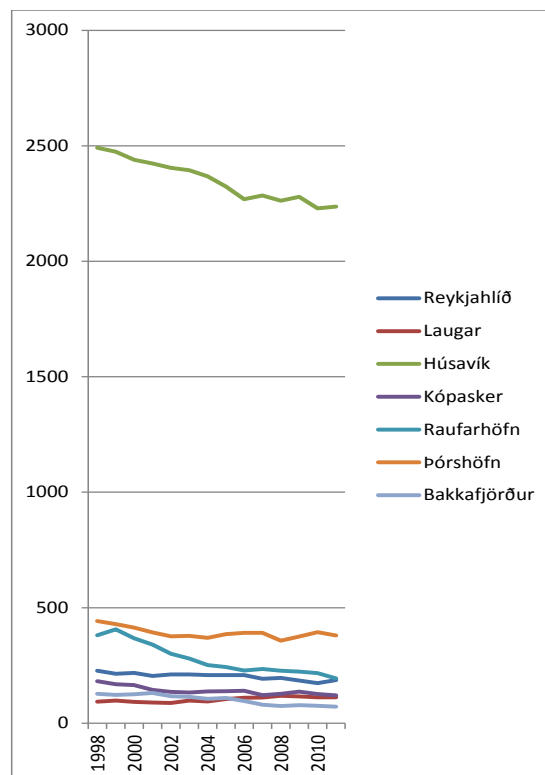
Mynd 1.4.2 Þróun íbúafjöldans í þéttbýli á Norðurlandi eystra 1998-2011

Heimild: Hagstofa Íslands

Mynd 1.4.4 Þróun íbúafjöldans í þéttbýli á austurhluta Norðurl. eystra 1998-2011

Heimild: Hagstofa Íslands

2. Menntun

2.1 Skipting íbúa eftir menntun

Til þess að greina skiptingu íbúa í landshlutunum eftir menntun fékk Byggðastofnun fyrirtækið Capacent til að taka saman tölur úr gögnum sínum. Capacent spyr í ýmsum könnunum um menntun og því telst upplýsingagrunnurinn vera marktækur þó þurft hafi að fara aftur til 2011 til þess að fá marktækt úrtak.

Eins og í öðrum tölum fyrir landsmeðaltal vegur hlutur höfuðborgarsvæðisins afar þungt.

Samanburður leiðir í ljós að íbúar á Norðurlandi eystra með starfsnám úr framhaldsskóla, próf úr grunnskóla eða minni menntun eru fleiri en landsmeðaltalið og karlar með iðnmenntun og konur með stúdentspróf. Hins vegar er hlutur íbúa á Norðurlandi eystra sem hafa lokið háskólaprófi, grunnnámi og framhaldsnámi í háskóla undir landsmeðaltali.

Höfuðborgarsvæðið er mjög ráðandi í landsmeðaltali og íbúar í landshlutum utan þess hafa annað menntunarmynstur en íbúar höfuðborgarsvæðisins. Norðurland eystra fylgir þessu menntunarmynstri en frávikði frá landsmeðaltalinu – og höfuðborgarsvæðinu – er minna en annarra landshluta.

2.2 Háskólar, framhaldsskólar og símenntunarmiðstöðvar

Á Akureyri er háskóli, mennta- og verkmenntaskóli, þrjár símenntunarmiðstöðvar og þekkingarsetur með starfsstöðvum stofnana rannsókna og nýsköpunar. Framhaldsskólar eru á Húsavík, Laugum og Ólafsfirði. Á Húsavík er þekkingarnet Þingeyinga, símenntunarstöð, með starfsstöðvar á nokkrum stöðum.

Aðgengi að menntun, símenntun og starfsendurhæfingu er talin ein forsenda fyrir nýsköpun.

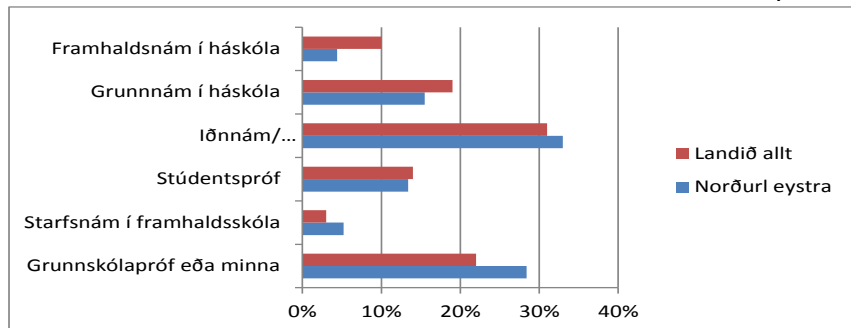
Mynd 2.1.1 Hlutfallsskipting íbúa 18 ára og eldri 2011-2012 eftir menntun

Heimild: Capacent

	Grunnskóla- próf eða minna	Starfs- nám í fram- halds-	Stúdents próf	Iðnnám/ verknám /meistar apróf	Grunn- nám í háskóla	Fram- halds- nám í háskóla	
Karlar							
Norðurl eystra	28%	5%	13%	33%	16%	4%	100%
Landið allt	22%	3%	14%	31%	19%	10%	99%
Konur							
Norðurl eystra	39%	8%	19%	7%	24%	3%	100%
Landið allt	33%	9%	20%	8%	25%	6%	100%

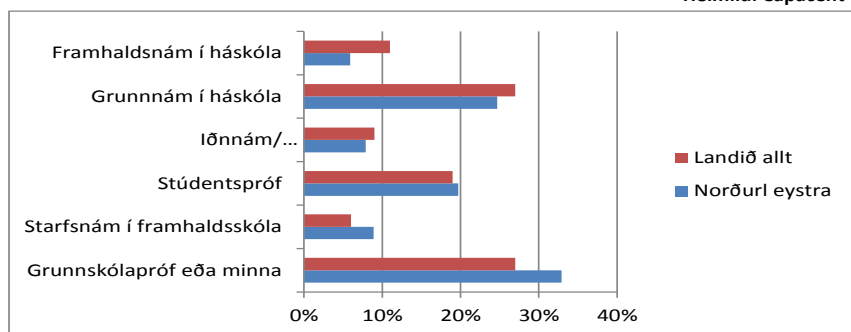
Mynd 2.1.2 Hlutfallsskipting karla 18 ára og eldri 2011-2012 eftir menntun

Heimild: Capacent

Mynd 2.1.3 Hlutfallsskipting kvenna 18 ára og eldri 2011-2012 eftir menntun

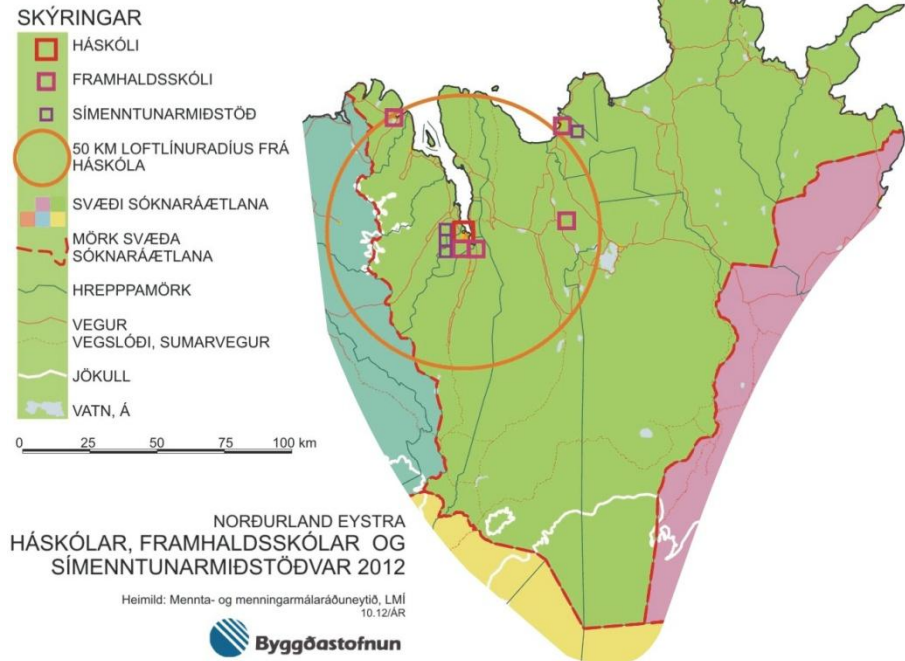
Heimild: Capacent

2.3 Starfajöldi á þekkingarsetrum

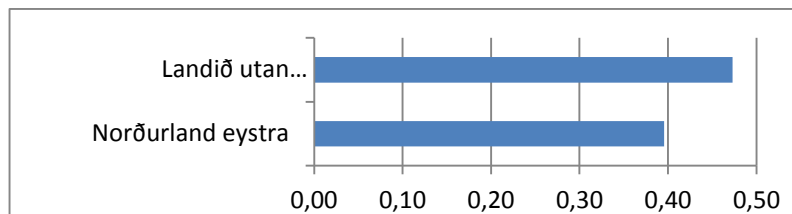
Í áfangaskýrslu um þekkingarsetur á Íslandi sem lögð var fram árið 2010 af Mennta- og menningarmálaráðuneytinu voru skilgreind þekkingarsetur í hverjum landshluta nema á höfuðborgarsvæðinu og fjöldi stöðugilda þeirra. Starfsemi af þessu tagi er talin mikilvæg fyrir nýsköpun og starfajöldi því mikilvægur kvarði. Fjöldi stöðugilda sem settur er hér fram sem kvarði byggist á samantekt skýrslunnar. Hann er þó gallaður að því leyti að á svæðunum eru fleiri stofnanir starfandi sem byggja á þekkingarstarfi til þjónustu en teknar eru með í skýrsluna, stöðstofnanir, og að höfuðborgarsvæðið er ekki með. Þennan kvarða þarf því að þróa en samt telst hann gagnast í stöðumati í samanburði svæða utan höfuðborgarsvæðisins. Samanburður sýnir að stöðugildi eru undir meðaltali landshlutanna utan höfuðborgarsvæðisins, tæplega 0,4 stöðugildi á hverja 100 íbúa.

Mynd 2.2.1

Mynd 2.3.1 Fjöldi stöðugilda á þekkingarsetrum á hverja 100 íbúa 2009

Heimild: Áfangaskýrsla MMR 2009

3. Efnahagsþróun

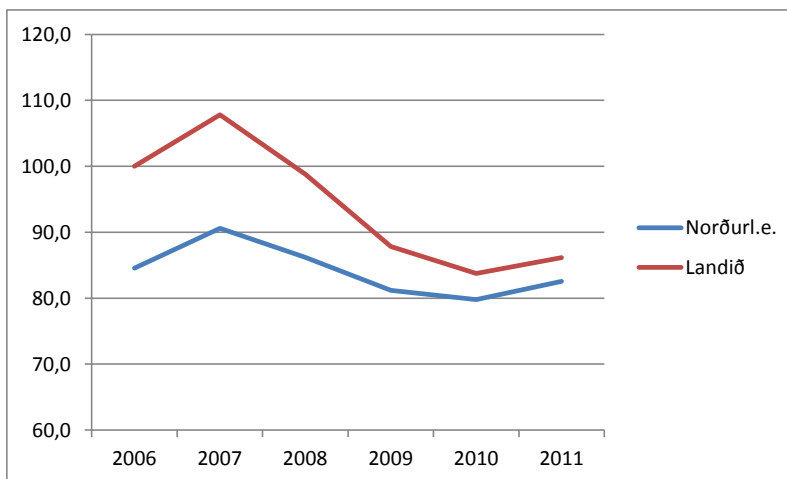
3.1 Tekjur

Útsvarsstofn sveitarfélaga byggist á heildaratvinnutekjum einstaklinga og sé hann reiknaður á hvern íbúa sveitarfélags telst hann lýsa tekjum á mann, sem annars er erfitt að afla upplýsinga um. Útsvarsstofninn byggist þó aðeins á launatekjum og nær t.d. ekki yfir fjármagns- og leigutekjur. Upplýsingar um úrsvarsstofninn eru fengnar frá Ríkisskattstjóra og hér í gegnum Samband íslenskra sveitarfélaga. Útsvarsstofn pr. íbúa telst þannig vera marktækur og mikilvægur kvarði sem uppfærast árlega og getur lýst tekjum og tekjuþróun eftir landshlutum á sambærilegan hátt. Tekjuþróunin á Norðurlandi eystra er sýnd einfölduð á línuritinu í samanburði við landsmeðaltal en sést í tölum á töflunni hér að neðan. Útsvarsstofninn er sýndur á verðlagi ársins 2011 á hvern íbúa í landshlutanum og stofninn árið 2006 settur á 100 og því fæst þróunin á einfaldan og samanburðarhæfan hátt.

Norðurland eystra 2006-2011 var undir landsmeðaltali allt tímabilið og munaði miklu fyrir bankahrún. Eftir það hefur útsvarsstofninn á Norðurlandi eystra nálgast meðaltalið fyrir landið allt. Af línuritinu má sjá að sveiflan á Norðurlandi eystra var heldur ekki jafn stór og landsmeðaltal og árið 2011 var útsvarsstofn lægri en hann var árið 2007, bæði að landsmeðaltali og á Norðurlandi eystra og þar með tekjur einstaklinga. Árið 2011 var útsvarsstofninn á Norðurlandi eystra þó litlu minni en í upphafi tímabilsins, árið 2006.

Mynd 3.1.1 Útsvarsstofn á íbúa á Norðurlandi eystra og landsmeðaltal 2006-2011

Heimild: Samband ísl. sveitarfélaga, Ríkisskattstjóri

Mynd 3.1.2 Útsvarsstofn á íbúa eftir landshlutum 2006-2011

Heimild: Samband ísl. sveitarfélaga, Ríkisskattstjóri

	Útsvarsstofn á íbúa á verðlagi ársins 2011 - landsmeðtal 2006 sett á 100					
	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Höfuðborgarsvæði	105,5	115,0	105,4	92,0	86,9	89,0
Suðurnes	91,0	97,8	88,8	77,7	73,7	75,6
Vesturland	88,6	95,3	88,3	81,6	80,3	81,8
Vestfirðir	86,1	89,8	88,0	84,4	79,6	82,5
Norðurland vestra	80,7	83,3	80,2	77,4	75,5	76,6
Norðurland eystra	84,6	90,6	86,2	81,2	79,8	82,5
Austurland	129,8	124,6	96,5	88,6	86,7	93,0
Suðurland	85,4	91,7	86,4	78,7	76,9	80,4
Samtals	100,0	107,8	98,8	87,8	83,8	86,2

3.2 Atvinnuleysi og atvinnuþátttaka

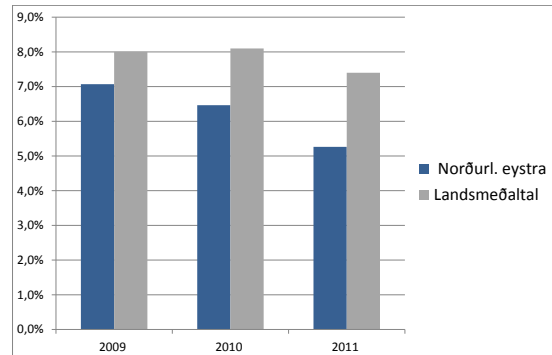
Atvinnuleysi á Norðurlandi eystra var 7 % á árið 2009, en minnkaði miður í 5.3 % á árinu 2011. Atvinnuleysi var um einu prósentustigi minna en á landsvísu árið 2009, en rúmum tveimur prósentustigum undir landsmeðaltali árið 2011. Atvinnuleysi karla hefur minnkað töluvert á þessum þremur árum eða um rúmlega tvö prósentustig, en atvinnuleysi kvenna um 1,3 prósentustig.

Hlutfall fólks á aldrinum 20-39 ára af heildarmannfjölda á landinu hefur lækkað um 1,8 prósentustig á síðasta aldarfjórðungi en á Norðurlandi eystra um fjögur prósentustig. Þetta endurspeglar að hlutfall eldri árganga er almennt að veða þyngra og að landshlutinn hefur ekki náð að halda fólki á aldrinum 20-39 ára. Þetta er mesta breyting á aldursamsetningu samkvæmt mælikvarðanum og kemur á óvart, þar sem ætla má að þéttbýli á Eyjafjarðarsvæðinu hafi fremur dregið að yngri árganga. Hagstofan skilgreinir atvinnuþátttöku sem hlutfall vinnuafis af heildarmannfjölda. Atvinnuleysi er hlutfall atvinnulausra af vinnuaflinu. Vinnuafli samanstendur af starfandi og atvinnulausu fólki. Upplýsingar um atvinnuþátttöku eru einungis tiltækar fyrir höfuðborgarsvæðið annars vegar og svæðið utan höfuðborgarsvæðisins hins vegar. Á töflu 3.2.5 má sjá þessa skiptingu, að atvinnuþátttaka er almennt 79% á svæðum sóknaráætlana landshluta en ekki eru tiltæk gögn til að sýna mismun milli þeirra.

Atvinnuþátttaka kvenna var óbreytt á árunum 2008 til 2011 eða um 75%, en atvinnuþátttaka karla lækkaði úr 87 % í 83 % á sama tímabili.

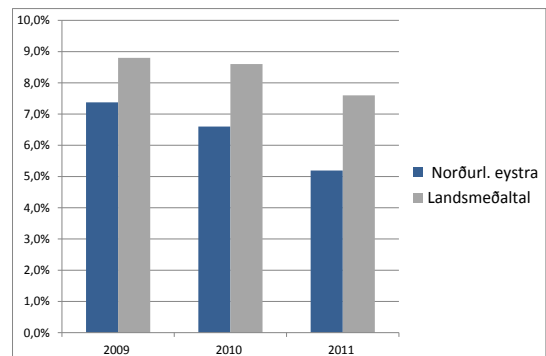
Mynd 3.2.1 Atvinnuleysi

Heimild: Haestofa Íslands

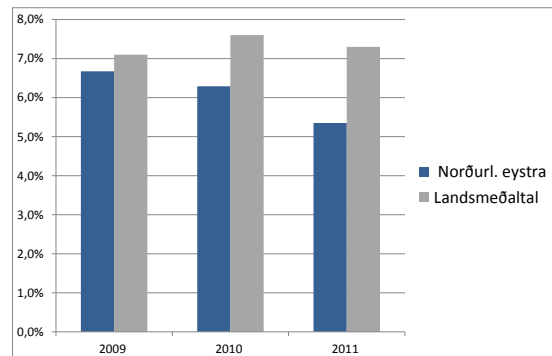
Mynd 3.2.2 Atvinnuleysi karla

Heimild: Hagstofa Íslands

Mynd 3.2.3 Atvinnuleysi kvenna

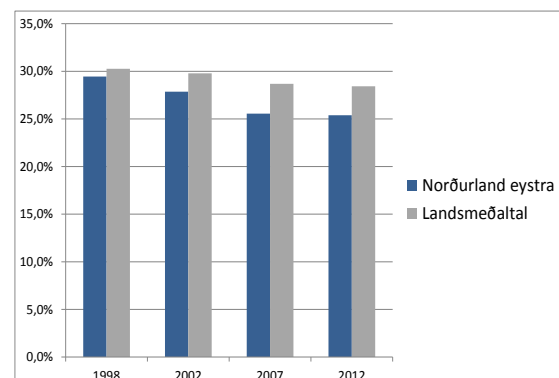
Heimild: Hagstofa Íslands

Mynd 3.2.4 Hlutfall 20-39 ára

af heildaríbúafjölda

Heimild: Hagstofa Íslands

Mynd 3.2.5 Atvinnuleysi og þátttaka 2011

	Atvinnuþátttaka	Atvinnuleysi	Vinnuafli
Landið allt			
Karlar	84	7,8	94.400
Konur	77	6,2	85.600
Höfuðborgarsvæði			
Karlar og konur	81	8,1	118.200
Karlar	84	9	60.500
Konur	78	7,2	57.700
Utan höfuðborgarsvæðis			
Karlar og konur	79	5	61.800
Karlar	83	5,8	34.000
Konur	75	4,1	27.900

Heimild: Hagstofa Íslands

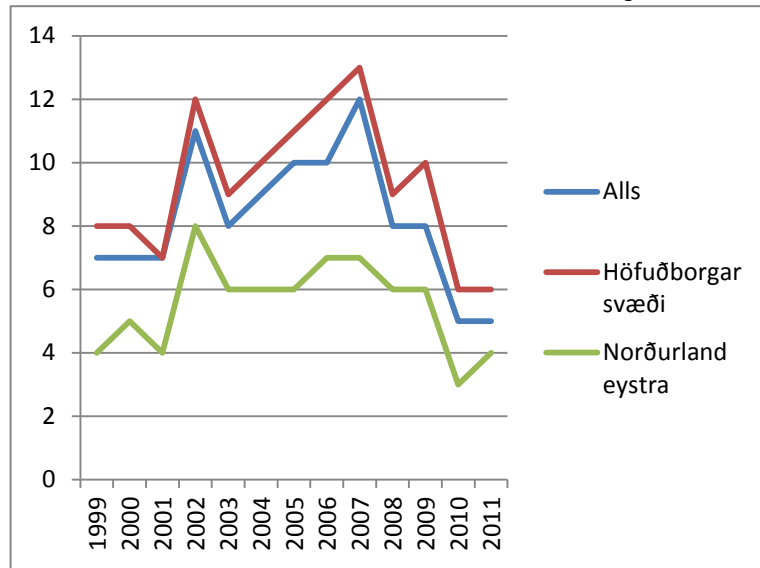
3.3 Nýskráning fyrirtækja, hlutfallsskipting framleiðslu og hagvöxtur

Upplýsingar um fyrirtæki og gengi þeirra liggja ekki á lausu og þá heldur ekki um nýstofnuð fyrirtæki. Helst er að styðjast við upplýsingar um nýskráningu fyrirtækja frá Hagstofu Íslands. Ljóst er að þær upplýsingar eru ekki fullkomnar, að öll fyrirtæki sem sett eru á laggirnar ná ekki inn á þá skrá. Hins vegar má ætla að svipað hlutfall nýrra fyrirtækja í landshlutunum séu skráð og samanburður því marktækur og besti kvarði sem völ er á. Beinn samanburður á fjölda nýskráðra fyrirtækja er þó hæpinn og hér er valið að miða hann við staðalinn 1000 íbúa. Samanburðar á þeim grunni sýnir athyglisverðan mun árin fyrir hrun í skráningu nýrra fyrirtækja á Norðurlandi eystra og á landinu að meðaltali og höfuðborgarsvæðinu.

Þá voru nýskráningar mun færri pr. 1000 íbúa og þeim fækkaði meira en landsmeðaltal eftir hrun. Stígandinn virðist hins vegar meiri á síðustu misserum. Um stöðu, þróun og mikilvægi atvinnugreina eftir landshlutum er helst að byggja á greiningum, sem Hagfræðistofnun Háskóla Íslands hefur unnið í samstarfi við Byggðastofnun og hafa

Mynd 3.3.1 Nýskráningar hlutafélaga og einkahlutafélaga á 1000 íbúa 1999-2011

Heimild: Hagstofa Íslands

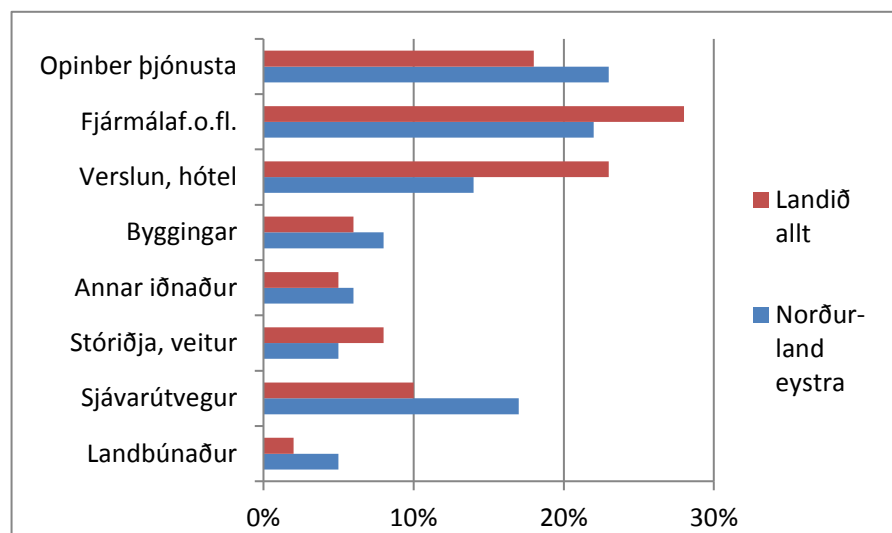
Mynd 3.3.2 Skipting framleiðslu á atvinnugreinar 2009

Heimild: Hagvöxtur landshluta 2004-2009

	Höfuðborgarsvæði	Landsbyggð	Suðurnes	Vesturland	Vestfirðir	Norðurland vestra	Norðurland eystra	Austurland	Suðurland	Landið allt
Landbúnaður	0%	6%	0%	5%	5%	12%	5%	2%	12%	2%
Sjávarútvegur	3%	21%	25%	22%	38%	15%	17%	23%	18%	10%
Stóriðja, veitur	7%	11%	5%	22%	5%	6%	5%	24%	5%	8%
Annar iðnaður	5%	5%	2%	4%	3%	6%	6%	4%	6%	5%
Byggingar	5%	8%	10%	5%	8%	8%	8%	8%	7%	6%
Verslun, hótél	27%	15%	27%	12%	10%	14%	14%	10%	13%	23%
Fjármálaf.o.fl.	34%	18%	16%	14%	14%	18%	22%	16%	20%	28%
Opinber þjónusta	19%	17%	13%	15%	17%	23%	23%	13%	18%	18%
Samtals:	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Mynd 3.3.3 Skipting framleiðslu á atvinnugreinar 2009

Heimild: Hagvöxtur landshluta 2004-2009

verið uppfærðar árlega. Þar kemur fram að um tveir þriðju hlutar landsframleiðslunnar verða til á svæði höfuðborgarinnar. Samanburður sem góður kvarði fyrir sóknaráætlun fæst með mati á vægi atvinnugreina í hverjum landshluta og á milli landshluta eins og sýnt er á töflu fyrir alla landshluta, 3.3.2, og súluriti með samanburði á framleiðslu eftir atvinnugreinum á Norðurlandi eystra og við landsmeðaltal. Þessi samanburður er mikilvægur með öðrum samanburði, t.d. á hagvexti landshlutanna.

Þessar skýrslur byggja á tveggja ára gömlum talnagrunni og nýjstu skýrslu Byggðastofnunar og Hagfræðistofnunar, Hagvöxtur landshluta 2004-2009, má sjá á vef Byggðastofnunar

www.byggdastofnun.is/static/files/Skyrslur/Hagvextur_landshluta_2004_-_2009.pdf.

Á súluritinu sést vel mikilvægi opinberrar þjónustu á Norðurlandi eystra og þá líka hve stór er hlutur sjávarútvegs og landbúnaðar miðað við landsmeðaltal. Starfsemi á sviði fjármála, verslunar- og hótela er mikilvæg fyrir landhlutann þó framleiðslan sé undir landsmeðaltali.

Upplýsingar um hagvöxt eftir landshlutum fást í sömu heimild og eru líka mikilvægur kvarði.

Þær lýsa frekar óstöðugum hagvexti í landshlutanum síðustu ár, miklu falli 2006 þegar nýskráning fyrirtækja virðist líka hafa staðnað, mikilli uppsveiflu 2008 og eftir hrunið hefur landhlutinn fylgt landsmeðaltalinu vel eftir í hagvaxtarfallinu. Hagvöxtur landshluta á tímabilinu 2004-2009 var minnstur á Norðurlandi eystra, aðeins 6% en landsmeðaltalið var 23%.

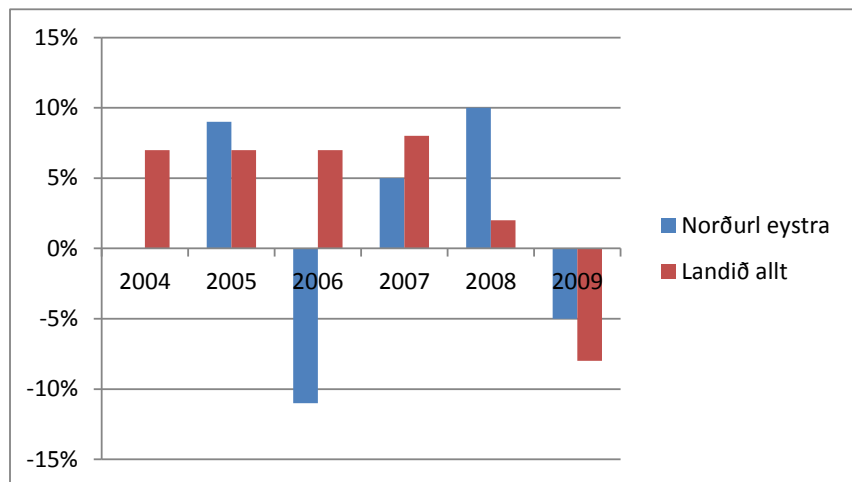
Mynd 3.3.4 Hagvöxtur landshluta 2004-2009

Heimild: Hagvöxtur landshluta 2004-2009

	Höfuðborgarsvæði	Landsbyggð	Suðurnes	Vesturland	Vestfirðir	Norðurland vestra	Norðurland eystra	Austurland	Suðurland	Landið allt
2004	10%	2%	3%	5%	-1%	3%	0%	3%	2%	7%
2005	4%	13%	17%	10%	17%	3%	9%	32%	8%	7%
2006	9%	3%	7%	5%	-2%	-1%	-11%	20%	7%	7%
2007	8%	6%	21%	2%	8%	3%	5%	12%	2%	8%
2008	0%	5%	6%	9%	12%	2%	10%	-5%	5%	2%
2009	-9%	-5%	-6%	-4%	0%	-3%	-5%	-12%	-3%	-8%
2004-2009	21%	26%	54%	28%	17%	7%	6%	52%	23%	23%

Mynd 3.3.5 Hagvöxtur á Norðurlandi eystra og landsmeðaltal 2004-2009

Heimild: Hagvöxtur landshluta 2004-2009

4. Samgöngur

4.1 Vegir, hafnir, flugvellir

Samkvæmt Samgönguáætlun 2011-2022 eru þrjú flugvellir á Norðurlandi eystra í grunnneti samgangna, á Akureyri, Þórshöfn og í Grímsey. Á vordögum 2012 hófst áætlunarflug um Húsavíkurflygvöll að nýju eftir að hafa legið niðri í meira en áratug.

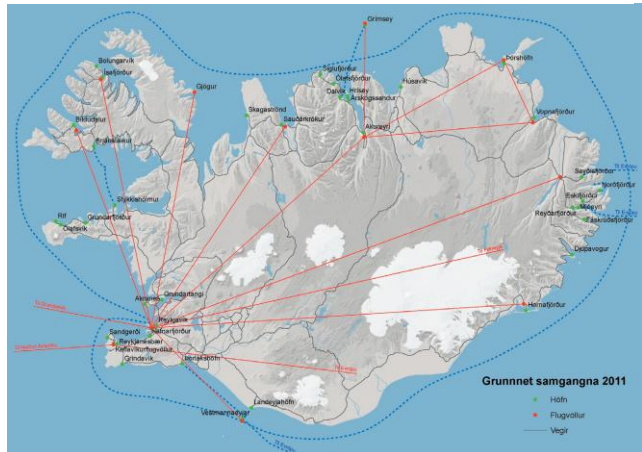
Stofnvegur á Norðurlandi eystra er þjóðvegur nr. 1 sem liggur um þveran landshlutann, milli Öxnadalshéiðar í vestri og Biskupsháls í austri. Frá þjóðvegi 1 liggja stofnvegir til norðurs að þéttbýlistöðum, norður með Eyjafirði beggja vegna, að vestan til Dalvíkur, Ólafsfjarðar og Siglufjarðar og að austan til Grenivíkur. Um Kinn, Aðaldal og Húsavík liggur stofnvegur austur á Sléttu, til Kópaskers og Raufarhafnar og áfram til Þórshafnar og Bakkafjarðar og upp á Sandvíkurheiði. Í Aðaldal tengist þessum vegi stofnvegur til suðurs um Hólasand að Reykjahlíð við Mývatn og annar sem liggur upp Reykjadal að mótum við þjóðveg nr. 1 neðan við Laugar.

Á Norðurlandi eystra liggur stofnvegur milli byggða í yfir 200 metra hæð yfir sjó á nokkrum stöðum. Hæst liggur stofnvegur 540 m.y.s. á Öxnadalshéiði, þá í Námaskarði í 410, Mývatnsheiði í 335 í Víkurskarði í 325 m.y.s. Um Hófaskarð liggur vegurinn hæst í 212 m.y.s. og 275 á Sandvíkurheiði.

Á Norðurlandi eystra eru níu hafnir í grunnneti samgöngukerfisins, ein í flokki I, á Akureyri, fimm í flokki II, meðalstórar fiskihafnir, á Siglufirði, Ólafsfirði, Dalvík, Húsavík og Þórshöfn og þrjár í flokki IV, smábátahafnir. Þær eru í Grímsey, Hrísey og Litla-Árskógssandi. Aðrar hafnir í þessum flokki eru á Hjalteyri,

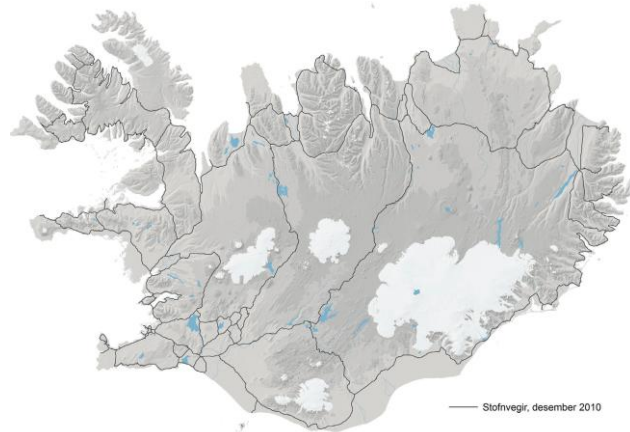
Mynd 4.1.1 Grunnnet samgangna

Kort frá Samgönguáætlun 2011-2022

Mynd 4.1.2 Stofnvegir 2010

Kort frá Samgönguáætlun 2011-2022

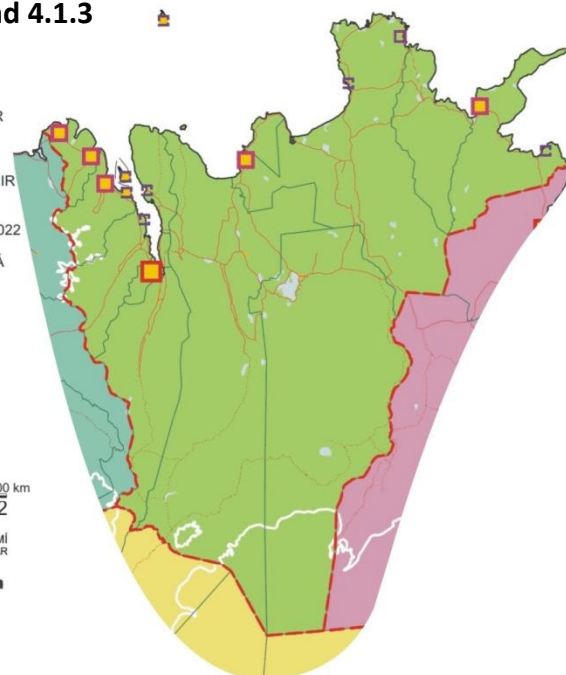
Mynd 4.1.3

SKÝRINGAR

- VÖRUFLOTNINGAHÖFN
- 1. FLOKKUR: STÓRAR FISKIHAFNIR
- 2. FLOKKUR: MEÐALSTÓRAR FISKIHAFNIR
- 3. FLOKKUR: BÁTAFARNIR
- 4. FLOKKUR: SMÁBÁTAFARNIR
- HÖFN Í GRUNNETI SKV. SAMGÖNGUÁÆTLUN 2011-2022
- 50 KM LOFTLÍNURADIUS FRÁ VÖRUFLOTNINGAHÖFN
- SVÆÐI SÓKNARÁÆTLANA
- MÖRK SVÆÐA SÓKNARÁÆTLANA
- HREPPAMÖRK
- VEGUR
- VEGSLÓÐI, SUMARVEGUR
- JÖKULL
- VATN, Á

0 25 50 75 100 km
HAFNIR 2012

Heimild: Siglingastofnun, Hagstofa Íslands, LMÍ 10.12/AR

Grenivík, Kópaskeri og Bakkafirði. Á Raufarhöfn er höfnin flokki ofar, bátahöfn í flokki III.

Engin stór flutningahöfn er á Norðurlandi eystra. Siglingastofnun miðar flokkun sína við að í höfnum í flokki I geti 100-150 metra löng flutningaskip athafnað sig.

4.2 Almenningsamgöngur

Áætluunarflug er milli Reykjavíkur og Akureyrar og Húsavíkur og á milli Akureyrar og Þórshafnar, Vopnafjarðar og Grímseyjar. Áætluunarferðir á rútum hafa verið milli staða samkvæmt sérleyfum.

Í kjölfar breyttra áherslna innanríkisráðuneytisins fyrir almenningsamgöngur árið 2011 hefur verið unnið að því að færa landshlutasamtökum sveitarfélaga umsjón og rekstur almenningsamgangna með samningum milli þeirra og Vegagerðarinnar og þá miðað að samræmdu áætlunum, ferðum og leiðakerfum.

Samningur er tilbúinn fyrir Norðurland eystra og byggist á samstarfi við Strætó bs. Eyþing er aðili að samningi SSV, FV og SSVN um akstur milli Reykjavíkur og Akureyrar. Frá ársbyrjun 2012 bætast við leiðir milli Akureyrar og þéttbýlisstaða á Norðaustur- og Austurlandi, þremur daglegum ferðum (í báðar áttir) milli Akureyrar og Siglufjarðar, fjórum milli Akureyrar og Húsavíkur, einni milli Akureyrar og Þórshafnar og annarri milli Akureyrar og Egilsstaða með aukaferð milli Akureyrar og Reykjahlíðar. Þróun þessa kerfis verður viðfangsefni Eyþings næstu misseri.

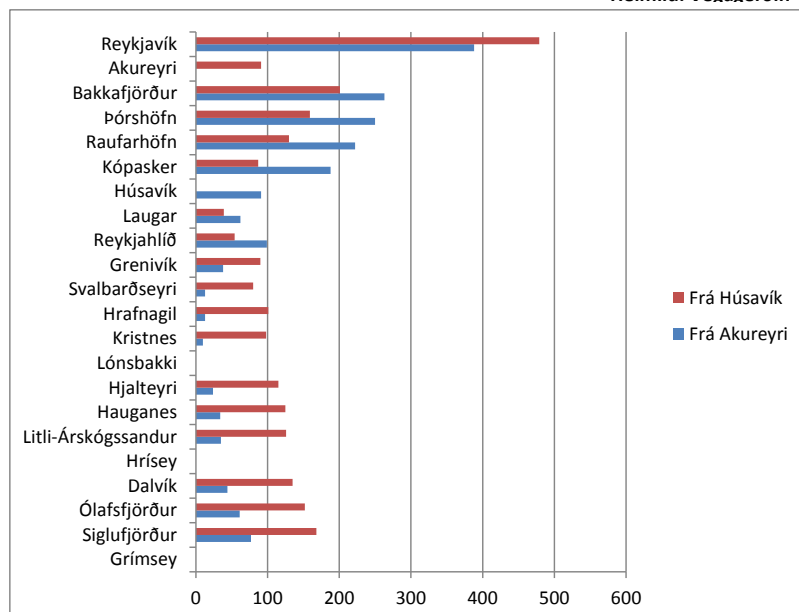
4.3 Fjarlægðir milli helstu þéttbýlisstaða

Langt er á milli þéttbýlisstaða á vesturhluta og austurhluta Norðurlands eystra og ferðatími langur miðað við aðra landshluta, þó að Suðurlandi og Vestfjörðum undanskildum. Þannig er langur vegur milli Raufarhafnar og Akureyrar þar sem þjónustan er mest á Norðurlandi eystra og vegalengdir hafa leitt til skiptinga landshlutans í minni svæði..

Vinnusóknarsvæði þéttbýlisstaða á Norðurlandi eystra afmarkast af landslagi eins og víðar samkvæmt könnun Byggðastofnunar og

Mynd 4.3.2 Vegalengdir milli Akureyrar, Húsavíkur og annarra þéttbýlisstaða 2012

Heimild: Vegagerðin

Mynd 4.3.1 Vegalengdir milli þéttbýlisstaða 2012

Heimild: Vegagerðin

	Frá Akureyri	Frá Húsavík
Grímsey		
Siglufjörður	77	168
Ólafsfjörður	61	152
Dalvík	44	135
Hrísey		
Litli-Árskógssandur	35	126
Hauganes	34	125
Hjalteyri	24	115
Lónsbakki		
Kristnes	10	98
Hrafnagil	13	101
Svalbarðseyri	13	80
Grenivík	38	90
Reykjahlíð	99	54
Laugar	62	39
Húsavík	91	91
Kópasker	188	87
Raufarhöfn	222	130
Þórshöfn	250	159
Bakkafjörður	263	201
Akureyri	91	91
Reykjavík	388	479

atvinnuþróunarfélaganna.

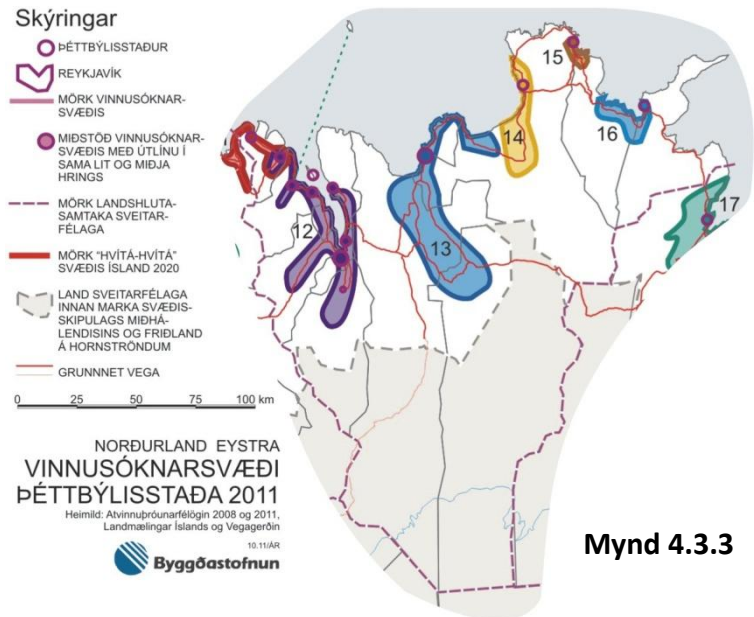
Vinnusóknarsvæði Akureyrar nær út með Eyjafirði og skarast við vinnusóknir þéttbýlisstaða beggja vegna. Vinnusóknir Siglufjarðar og Ólafsfjarðar ná saman og vinnusóknarsvæði Húsavíkur og Reykjahlíðar í Mývatnssveit og Lauga.

Vinnusóknarsvæði Kópaskers, Raufarhafnar og Þórshafnar takmarkast við nánasta umhverfi staðanna.

Vinnusóknarsvæðið við Eyjafjörð myndar þungamiðju svæðisins.

Stytting ferðatíma, vegstyttingar og

samgöngubætur, breyta vinnu- og þjónustusókn og þar með búsetuskilyrðum. Ferðatími er því mikilvægur kvarði fyrir sóknaráætlanir.

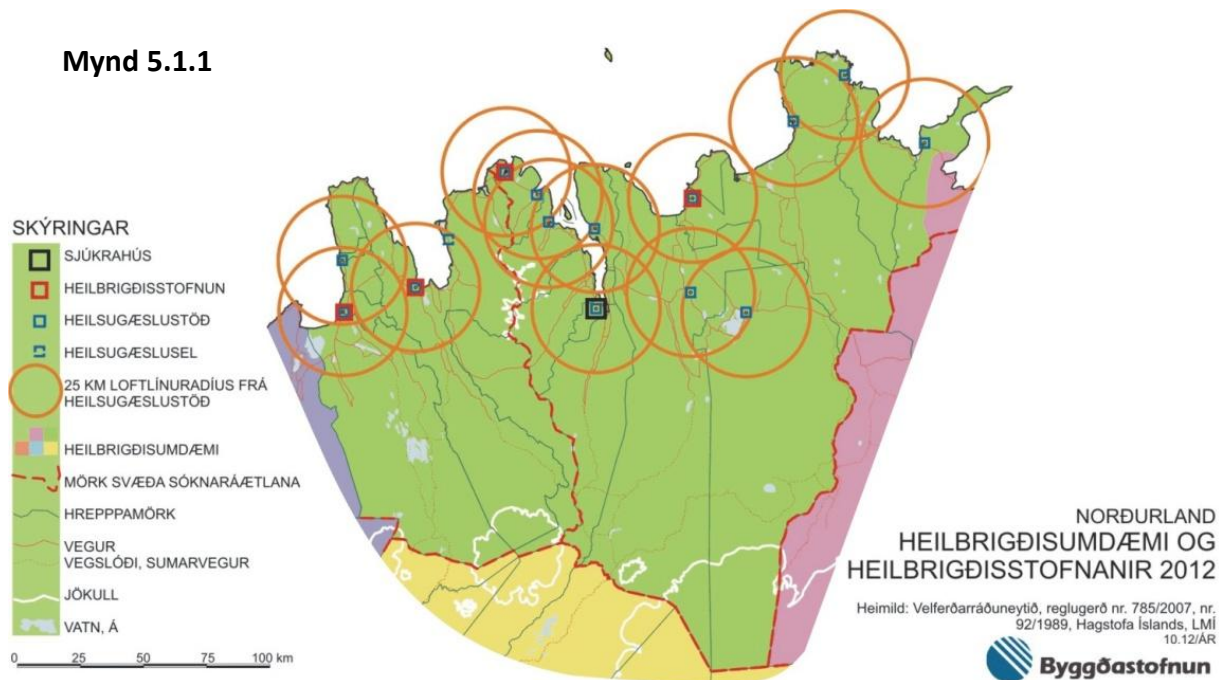

5. Opinber þjónusta

5.1 Sjúkrahús og heilsugæsla

Heilbrigðisumdæmi Norðurlands með miðstöð á Akureyri spannar starfssvæði landshlutasamtaka á Norðurlandi eystra og Norðurlandi vestra að Húnaþingi vestra undanskildu. Það heyrir til Heilbrigðisumdæmi Vesturlands. Á Akureyri er sjúkrahús og heilbrigðisstofnanir á Húsavík, Siglufirði, Sauðárkróki og Blönduósi. Heilsugæslustöðvar eru á flestum þéttbýlisstöðum og hafa mikla þýðingu fyrir afmörkun þjónustusókna.

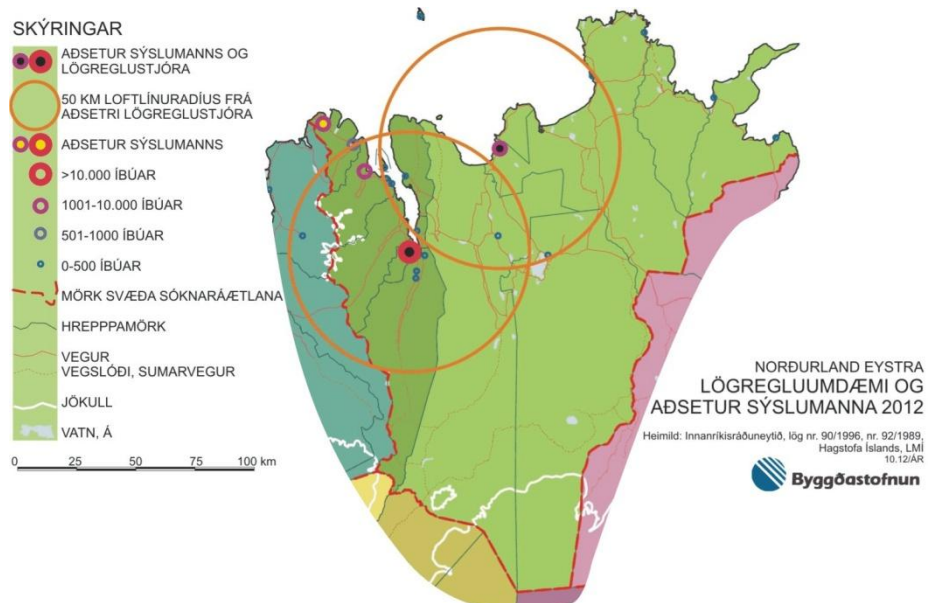
Mynd 5.1.1

5.2 Löggæsla og sýslumaður

Á Norðurlandi eystra sitja tveir sýslumenn og lögreglustjórar, annar á Akureyri, hinn á Húsavík. Dómstóll fyrir landshlutann er á Akureyri. Umdæmi lögreglustjórans á Húsavík er víðáttumikið, spannar gömlu Þingeyjarsýslurnar og á umdæmi lögreglustjórans á Akureyri eru byggðir Eyjafjarðar.

Mynd 5.2.1

6. Önnur þjónusta

6.1 Verslun

Flokkun verslana

Ef byggt er á flokkun Samkeppniseftirlitsins: *Verðþróun og samkeppni á dagvörumarkaði*, jan. 2012, (aðall. bls. 26) eru lágvöruverðsverslanir á Norðurlandi eystra á Akureyri og Húsavík en stórmarkaður, almenn dagvöruverslun á þessum sömu stöðum, Siglufirði, Ólafsfirði og Dalvík og litlar verslanir í flestum þéttbýlisstöðum, sumar með mjög takmarkað vöruframboð. Lágvöruverðsverslanir eru mikilvægar fyrir skilgreiningu á þjónustusvæðum, svipað og heilsugæslustöðvar. Flokkunin er svofelld:

1. Lágvöruverðsverslanir:
Bónus, Nettó, Krónan, Kaskó
2. Stórmarkaðir og almennar dagvöruverslanir
Hagkaup, Nóatún, Samkaup úrval, Fjarðarkaup
3. Klukkubúðir
Samkaup strax, 10-11
4. Litlar matvörubúðir
Takmarkað vöruframboð. T.d. Kjarval, búðir í samrekstri við bensínstöðvar.

SKÝRINGAR

Mynd 6.1.1

0 25 50 75 100 km

NORÐURLAND EYSTRÁ DAGVÖRUVERSLANIR EFTIR FLOKKUM 2012

Heimild: Samkeppniseftirlitið, ASÍ, atvinnuþróunarfélög og landshlutasamtök sveitarfélaga, LMI 10.12/ÁR

 Byggðastofnun

